pagini bucovinene

ANUL VI nr. 4 (64)

APRILIE 1987

EDITATE ÎN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

TINERII

Ii privim la lecțiile vieții, pe „marea cea mare" a existenței învolburate, constatînd cu încintare, așa cum spune poetul, că „...ei sînt zvelți și calmi, și simultan / au și deprins să meargă pe valuri în picioare". La anii tuturor posibilităților, își făuresc dezinvolt personalitatea, deopotrivă receptivi și părtași la acțiunea modelatoare a celor care le veghează devenirea. Ucenicesc în cetățile învățăturii și la școala muncii pentru ca, apoi, aflați la orizontul aceleiași vîrste, să-și susțină examenul de „maturitate" în spațiile producției industriale, pe ogoare sau șantiere. Descind în asemenea cuprinsuri încrezători în puterea de a atinge altitudinile desăvîrșirii, convinși că intensitatea visului cutezător, dublată de tăria faptei, se va regăsi în strălucirea unor apropiate izbînzi.

De ce este tinerețea fascinantă? A răspunde la o astfel de întrebare înseamnă a cuprinde toate înțelesurile și valorile pe care, mai bogată decît cea mai generoasă metaforă, această altă denumire a primăverii le îmbrățișează. Cum o asemenea încercare se arată din-tru început sortită eșecului, răspunsul aflîndu-se ascuns în inima fiecăruia dintre cei ce iubesc viața (și cine se refuză acestei categorii?), să ne mulțumim a evoca doar cîteva dintre virtuțile ce se asociază firesc vîrstei biografiilor deschise...

PRIETENI DEVOTAȚI AI ADEVARULUI — după ce l-au aflat prin statornice și pasionate strădanii pe tărîmul cunoașterii ori l-au cucerit în contextul îmbogățirii experienței sociale — tinerii îl susțin ferm și îl propagă curajos, creîndu-i cale de afirmare, înfruntînd, în numele lui, atunci cînd împrejurările o impun, riscurile eventuale. Paginile istoriei românești conțin suficiente mărturii pentru fidelitatea lor eroică față de adevăr. Discreția, modestia, sensibilitatea îi determină să se sfiască de ceea ce numim îndeobște „vorbe mari" și să se ferească de tonul și gestul emfatic, păstrîndu-i însă permanent în sfera atitudinilor prielnice dreptății.

RECEPTIVITATEA, PLASTICITATEA sînt trăsături ale creșterii lor frumoase, asemeni plantei ce-și sporește vigoarea sub strălucirea soarelui și rafalele ploii, în lumină blîndă și sub povara mîngîietoare a picăturilor de rouă. Li se dezvăluie celor încă în formare reperele esențiale din lumea științei și artei. Își pun ei înșiși întrebări izvorîte din curiozitatea lor de univers deschis față de universul infinit, pe care vor să-l cuprindă și să-l stăpînească prin înțelegere, și se îmbogățesc cu răspunsurile oferite de cărți ori de dascăli sau găsite prin efort propriu. În rîndul a circa 1,6 milioane de tineri, învățămîntul românesc cultivă — reunite într-un ansamblu armonios, pe măsura aptitudinilor lor multilaterale de receptare și a trebuințelor complexe ale societății în care sînt chemați să se afirme — valori de ordin științific, etic, estetic, dar și aptitudini tehnice, practice, profesionale prin care devin capabili să soluționeze competent problemele vieți și muncii.

EXPLORATORI ȘI PROMOTORI AI NOULUI. Iată o calitate pe care tinerii o învederează în gîndire și faptă, dînd curs unor interese captivante, manifestîndu-și incompatibilitatea cu pasivitatea și rutina, cu stagnarea și prejudecățile. În neîntrerupta și atotcuprinzătoarea luptă dialectică, ei se află consecvent în „oștile" potrivnice vechiului; spiritul lor iscoditor, creator, înfrățit cu temeritatea, deschide, nu de puține ori, perspective inedite în orizontul cunoașterii umane; pasiunea pentru idei și acțiuni cutezătoare izbutește, bizuindu-se pe stăpînirea timpurie a mijloacelor moderne de investigație științifică, să impună valoarea în pofida vîrstei. Viitorul, prin contribuția celor care îl poartă în însăși ființa lor făgăduitoare de înnoiri, își proiectează astfel, în prezent, chipul. Încît, trecuți de hotarele tinereții, căreia îi „moștenim" totuși setea de certitudini și de argumente, căpătăm o imagine cu șanse crescute de materializare a evoluției lumii în care trăim.

VOCAȚIA PARTICIPARII, dimensiunea definitorie a tinereții ce se implică în opere constructive, de amplă utilitate socială, beneficiază prin realitățile românești de o relevatoare ilustrare. Din cei aproape 5,2 milioane de componenți ai categoriei de vîrstă căreia i se acordă în general acest atribut (16—29 de ani), peste 3,4 milioane sînt integrați în activitatea economico-socială, reprezentînd în sectoarele de vîrf ale acesteia ponderea principală: electronică — 65 la sută; chimie — 54 la sută. Aniversînd recent 65 de ani de existență a organizației lor revoluționare, cei circa 4 milioane de uteciști au putut certifica „statutul" de părtași la zidirile epocii prin aportul larg recunoscut înscris pe marile șantiere ale Canalului Dunăre—Marea Neagră, Metroului bucureștean, ale vastului program de irigații și hidroameliorări, pe alte șantiere de anvergură națională sau județeană.

PURTATORI AI IDEALURILOR DE PACE. Motivația unei astfel de aspirații fundamentale este, evident, legată și de înclinația firească a tinerilor spre valorile luminoase ale spiritualității, spre lucrurile pozitive ale gîndirii și faptei umane. În același timp, istoria îi indică pe ei drept grupul cu precădere vulnerabil în condițiile unei conflagrații. Opțiunea activă în favoarea destinderii, dezarmării și prieteniei între popoare — exprimată de cei care, după cum apreciază statistici ale O.N.U. (e drept mai restrictive, întrucît vizează intervalul 15—24 ani) vor fi la sfîrșitul actualului deceniu mai mulți, de un miliard — are, așadar, temeiuri puternice, cărora inițiativele românești în acest domeniu le acordă deplină însemnătate.

...Tinerii sînt întruchipări ale frumuseții omenești, iar tinerețea, s-a spus, este o „formă de desăvîrșire", o valoare supremă, în sine. Părăsindu-i cu regret „zona de influență", rămîne bucuria (convingere compensatoare larg îmbrățișată) că ea nu este doar o vîrstă a biologicului, ci și una a spiritului și inimii, ce se poate prelungi prin voință și educație.

Ion NEDELEA

Mircea DANEASĂ: „Primăvara"

Iar dacă...

Iar dacă vom fi cîndva
prea încărcați de tinerețe,
atunci să ni se spună
înțelepților
nu vă întoarceți fața de la Ea,
ocrotitoare mîna ei
peste mijlocul vostru
ca o brățară.

Vasile PUHA

A PRIVI

Ca o statuie...

Vorba unui bătrîn mi-o închipui ca pe o monedă din vechime. Cu semne de pămînt meditativ, în care ochiul se descoperă și se înțelege pe sine. Cînd o aude sufletul meu, îmi pare că anotimpurile viețuiesc deodată, că pornirea unei zile este ridicarea din genunchi a înțelepciunii.

Cel cu care mi-am obișnuit emoțiile revederii este un bărbat care vine de dincolo de orizontul veacului nostru. Pădurea generației lui a devenit foarte rară. Cînd află că-i pășesc în ogradă, liniștea privirii i se clatină. S-ar putea să mă înșel. Poate pe cerul subțire al ochilor săi se nasc aripi de bucurie. Îmi iese în întîmpinare ca o lumină desprinsă din viața pomilor ce visează fructe. Ca o sete peste care n-a plouat de mult.

— Dar copiii unde-s?

Întrebarea lui acoperă, tainic, ograda. Și grădina pe care o văd urcînd din marginea unui pîrîu pînă sub streașina casei învăluită în sănătoase arome de cetină.

— Acum n-au putut veni...

Și bătrînul crede. Cum totdeauna a crezut în mersul ascuns al vremii, în trecerea ei peste lucrarea omului și a naturii. Îmi spun că numai tinerețea știe să creadă fără margini. Fără rețineri. Dar bărbatul acesta cu chipul și cămașa ninse de candori? El e o rostire a înțelepciunii. A dimineții ce cheamă mișcarea în golul umbrelor. Cînd tace, vrea, de bună seamă, să audă rîsul strănepoților rămas în crengile merilor, să prindă fuga lor țipînd lîngă răcoarea fîntînii, lîngă veșnicia izvoarelor.

Liniștea lui, ca o statuie împăcată cu sine, mă petrece în tăcere. Să înțeleg ceea ce gîndul poate fi și poate spune înainte de a pleca în lume, acolo unde lumina lui devine sentiment.

Ion PARANICI

autograf VALERIA GUȚU ROMALO

Limba română despre ea însăși

În bine cunoscuta sa calitate de mijloc de comunicare, orice limbă este capabilă să exprime variatele și complexele fenomene care constituie universul, lumea exterioară și cea interioară a omului. Fenomenul lingvistic ca atare este și el o componentă a acestui univers. E firesc deci să se poată vorbi și despre el și diversele sale forme de manifestare. Această capacitate de autodescriere reprezintă «reflexivitate», una dintre trăsăturile specifice limbii, și implică existența unui fond lexical privind fenomenele lingvistice.

Vocabulele și expresiile de acest fel pot fi creații savante, datorate științelor lingvistice, constituind terminologia acestui domeniu științific, sau formații lingvistice în care se cristalizează observația empirică și experiența de fiecare zi a vorbitorilor privind limba și folosirea ei în societate.

Componenta „reflexivă" spontană apare, la o abordare mai detaliată, surprinzător de bogată și de nuanțată. Astfel limba română dispune, de pildă, de o largă varietate de posibilități pentru a indica «vorbirea», modalitatea principală de utilizare socială a limbii: în jurul verbului a vorbi, care (ca și a spune, a zice) indică în modul cel mai general exprimarea orală, se grupează o sumedenie de cuvinte și expresii al căror conținut are în vedere aceeași acțiune considerată însă în diverse ipostaze, ceea ce determină importante deosebiri de sens. Acestea pot avea în vedere intensitatea sonoră a actului vorbirii (a șopti, a șușoti; a se răsti, a răcni, a striga, a țipa, a urla...), finalitatea lui, care poate fi reprezentată prin exprimarea aprobării (a lăuda, a elogia...) sau a dezaprobării (a dojeni, a mustra, a certa, a face observații, a lua la rost/la zor/la trei parale...), intenția de a distorsiona prezentarea în sensul supraaprecierii (a flata, a lingusi...) sau al minimalizării (a bîrfi, a cleveti, a calomnia, a defăima, a vorbi de rău...; a insulta, a zeflemisi, a lua în rîs, a-și bate joc...), atitudinea de neseriozitate față de comunicare (a glumi, a parodia; a flecări, a palavragi, a spune verzi și uscate...) etc.

S-ar părea, avînd în vedere faptele oferite de acest exemplu, că limba română „vorbește", cu mare atenție pentru nuanțe, despre ea însăși.

V. Guțu Romalo

LECA MORARIU:

Însemnări despre George Coșbuc

FILE DE JURNAL

În timpul primului război mondial, Leca Morariu a fost mobilizat în armata habsburgică, luptînd pe fronturile din Apus. Rănit greu, peregrinează prin diverse spitale ale Imperiului, refăcîndu-și anevoie sănătatea. Avea gradul de locotenent la părăsirea spitalului din Graz (Austria), cînd, dîndu-i-se sarcini de administrație militară, este trimis la București, în 1917. Ca român care cunoscuse opresiunea habsburgică în Bucovina natală, trăia un sentiment de profundă îndurerare pentru suferințele neamului său. Instalat în casa pictorului Mișu Teișanu (fostul atelier al lui Th. Aman), Leca Morariu era mereu frămîntat de gîndul de a-și ajuta frații. Alimentele scoase pe sub mînă din depozitele armatei au ajuns să aline într-o oarecare măsură lipsurile multor nevoiași.

Atitudinea sa patriotică comporta destule riscuri în vreme de război. Mai tîrziu, chemat la ordine de superiorii săi, aceștia i-au amintit de o anumită pactizare cu învinșii, ceea ce l-a costat o trimitere disciplinară pe front.

În perioada petrecută la București, profesorul bucovinean a avut însă și deosebita satisfacție de a veni în contact cu oameni de seamă — poeți, filologi, istorici, artiști, rămași sub ocupație din diverse motive și în compania cărora a trăit momente de autentică desfătare sufletească. Între aceștia amintim pe G. Coșbuc, membru al Academiei Române, care, cu multă durere în suflet, nu s-a putut despărți de mormîntul proaspăt al fiului său Alexandru.

În cele cîteva zile de însemnări, Leca Morariu descrie împrejurările în care l-a cunoscut pe George Coșbuc, pe atunci rezident în str. Plevnei nr. 48. Poetul era cumnat cu vestitul editor și librar Constantin Sfetea (1864—1924), în casa căruia și-au dat de multe ori întîlnire. L. Morariu consemnează datele de 15 august și 31 decembrie 1917, cînd au stat de vorbă pe îndelete. Coșbuc fusese de mai multe ori în Bucovina și-l cunoscuse pe Constantin Morariu, tatăl profesorului, scriitor de certă valoare, apreciat în epocă. Dialogul cu G. Coșbuc este redat în mod amănunțit, ceea ce ne face să credem că însemnările au fost făcute imediat după întîlnirile lor.

Oferind aceste mărturii cititorilor, adresăm și pe această cale respectuoase mulțumiri doamnei Octavia Lupu-Morariu din Suceava, care a avut amabilitatea să ne pună la dispoziție prețioase izvoare documentare.

Petru FROICU, Eugen DIMITRIU

15.8.1917

După prînz obișnuita scaldă la „tir". Răcoritu-te-ai bine și hai la Coșbuc. O iai pe cheiul Dîmboviței în sus, pe lîngă anticari (...) și dai în aleile care aici sînt darnic dătătoare de umbră. E chiar frumos acest colț de verdeață mărit și de grădinile din față cu (...) porumb și floarea soarelui printre care stau izolate vile și case. Așa pînă în str. Sf. Elefterie care te duce în Calea Plevnei. Dar ai ajuns prea departe și-o aduci deci înapoi către centrul orașului pînă dai de nr. 48. Floarea soarelui întinde curioase capete de aur peste garduri. Grădini, porumbiște, case uneori drăguț de primitive: ești ca la țară. În sfîrșit, iată-te ajuns la nr. 48. O casă, ca orice casă modernă. În fundul curții totuși pomi bătrîni, întunecați de umbră, noduroși, de sub care răsar capete mirate. La prima ușă din stînga cartea de vizită: „G. Coșbuc, membru al Academiei Române". Sun. Se deschide o ferestruie și o sluj-

(continuare în pag. III)

DUMITRU ȚIGANIUC :

Ecranul de iarbă

Nici o noutate notabilă nu aduce în evoluția poetului recenta apariție editorială a lui Dumitru Țiganiuc. **Ecranul de iarbă** (Editura **Junimea,** 1986) continuă în toate privințele volumul anterior **(Aceeași lumină)** pînă într-atît încît chiar și titlurile sînt, la rigoare, interșantajabile. Se disimulează în această constatare o obiecție serioasă? Nu, fie și numai pentru motivul că nu-i obligatoriu ca fiecare carte a unui poet să constituie o etapă a devenirii sale. Important rămîne ca astfel de tranșe lirice să nu se așeze, sub aspect valoric, pe o linie coborîtoare; și, bineînțeles, să nu se ajungă la autopastișare.

Cum stau lucrurile, din acest punct de vedere, în cazul celor două volume ale lui Dumitru Țiganiuc? Cred că angajarea pe un drum descendent nu s-a produs, dar există în **Ecranul de iarbă** simptome că pericolul plutește în aer. Nu faptul că temele mari revin, ridică întrebări dar unghiurile de perspectivă din care sînt atacate nu se diferențiază suficient și, în consecință, aria dezbaterii nu prea se lărgește. Or, într-o poezie cu finalitate, în general, etică, căci D.Ț. este, cam în tot ce scrie, un moralist, schimbarea unghiului e salutară. O altă primejdie îl pîndește din direcția retoricii. De cele mai multe ori numele ei este **comparația**. E de domeniul evidenței că resursele asociative ale autorului sînt prodigioase; dar în ultimul volum ele încarcă uneori pînă la refuz textul, îndeobște în detrimentul figurilor din familia metaforei, ceea ce conferă versurilor un vag aer de simplicitate. Pe de altă parte, demersul asociativ suportă, în mod individual, de la caz la caz, un anumit unghi de deviație,un a numit raport între funcția referențială și cea poetică. Neîncadrarea în ele poate conduce la rezultate nedorite. De pildă, în **Sălbăticiune,** poezia este comparată cu o maimuță. Pînă aici, nimic rău; cu multe secole în urmă, Boccaccio lua apărarea literaturii numind-o „maimuța generală a naturii". Dar dezvoltată în continuare dincolo de limitele posibilităților ei reale de semnificare, ea excedează: „Și-i toată albă— o minune / adesea însă confundată / cu fila dornică a spune / ce nu-i și nu va fi vreodată. // Ea însăși naște —atîtea gesturi / a ceea ce a fost să fie, / încît ce spun nu-s niște resturi / dintr-un ospăț de poezie". Situația se repetă, în circumstanțe apropiate, în cazul epitetului. În general, se poate vorbi de pericolul suprasolicitării structurilor ideatice sau lirice ale poemelor printr-un exces ornant.

Prin substanța poemelor sale, a celor mai bune, Dumitru Țiganiuc mărturisește în favoarea lirismului. Mai mult, nu numai că nu-și reține propria sentimentalitate, dar o potențează cu intenția de a declanșa în cititor resorturi poate uitate, poate reprimate. Nostalgic sau lamentuos, cu irizații de ironie ori acuzator și sarcastic, lirismul său crește din condiția de om al satului transplantat la oraș, adaptat acestuia pînă la un anumit nivel, dar credincios obîrșiei. Se așează astfel într-o companie contemporană selectă — Ioan Alexandru, Ion Gheorghe, Adrian Păunescu — poeți, după părerea noastră, nejustificat considerați tradiționaliști. Înrudit ca sensibilitate cu fiecare dintre ei, nu este, în fond, tributar niciunuia. Ceea ce-l apropie de ei este, în primul rînd, generarea poeziei de o stare de impact generalizat: între trecut și prezent, natură și civilizația mașinii, rural și urban, generații, permanent și efemer etc., enumerarea putînd fi mai cuprinzătoare. Iată un poem edificator: „Vorbim ori prea puțin, ori risipim / cuvintele ca resturi menajere, / încît și-n visul nostru zis sublim / intoxicat vreun șobolan mai piere. // Avem dreptate-n tot și nu avem / puterea s-o-nțelegem întru totul, / pe buze ea-i ca urmele de gem / cînd preagrăbiți ne ștergem doar cu cotul.// Și sunetele ies ca niște raze / de caracatiță-ntr-al nostru chip/ plutind și-n suferințe și-n extaze / pe-al mării ori al norilor nisip. // O casă pe pămînt, una-n pămînt, / trăim oricînd în două locuințe, / cînd gurile printre pereți mai sînt / picioarele-amiros a neființă. // Și iar rotim o ceașcă de cafea — / planetă pentru-o zi cu moi secrete — / și iarăși un cuvînt va mai cădea / de la etajul stelelor sub ghete".

Dincolo de poeziile împlinite și de cele care nu spun mare lucru, **Ecranul de iarbă** conține virtualități abia tatonate cu un fel de sfială, parcă. Este momentul ca poetul să se lepede de cîteva comodități și/sau ispite: cea a temelor confortabile cu succes rapid și garantat la un public larg și foarte larg; cea a performanțelor prozodice în sine în folosul cărora este dispus uneori să jertfească acuratețea unei idei; în sfîrșit, tentația excesului ornant. A nu se uita că, pentru păsările cu zbor înalt, penajul nu este podoabă.

Mihail IORDACHE

Orașele ploioase

Mi s-a întîmplat în DO. Eram în stația de autobuz. Ploua. Am încercat să-mi deschid umbrela. N-am reușit. Nu trecea nici un om, nici un automobil. Am făcut o pneumonie.

Altădată în RE m-am împiedicat în timp ce alergam. Mă urmărea un individ beat. Am căzut într-o baltă. Plîngea în hohote. Umerii i se cutremurau.

În iunie mă aflam în MI. Tocmai intrasem într-un restaurant. Așteptam un bărbat. Stabilisem la telefon, de comun acord, ora și locul întîlnirii. A început să plouă. O mulțime de fulgere brăzdau cerul. Speriat de toată acea nemaipomenită dezlănțuire a naturii bărbatul nu și-a făcut apariția.

Eram odată în FA. Marea, tumultoasă, lua forme neobișnuite. Lumea de pe faleză mă privea cu admirație. Eram sveltă și rochia mea era croită după ultima modă. Gîndul că sînt plăcută mă umplea de încîntare. O ploaie rece mi-a destrămat îmbrăcămintea. Mi-am amintit cuvintele prietenei mele, croitoreasa, care se lăudase atît de mult cu așa-zisul lucru bine făcut. M-am privit într-o vitrină. Eram de-a dreptul caraghioasă. Apa șiroia de pe mine ca de pe un acoperiș. Îmi pierdusem geanta. Mi se rupsese un toc.

În LA și în SI ploaia a împiedicat un pictor să-mi facă portretul. Nu-mi place să mă fotografiez. Acum mă aflu în DO. E, desigur, doar o coincidență. Clădirile, autobuzele, oamenii sînt diferiți. Mă chinui de jumătate de oră să vorbesc de la un telefon interurban cu mama mea. Deși are peste optzeci de ani sper să-mi poată spune dacă nu cumva există o legătură tainică între viața ei și ploi. Telefonul sună ocupat. Ca de obicei, îmi spun, mama a uitat să pună receptorul în furcă și a adormit înfiorată fiind de zgomotul ploii.

Locul de nicăieri

Automobilul, pot să jur, era fabricat în 1920. Avea portierele vopsite în roșu aprins și bara de direcție era nichelată. L-am întîlnit pe o străduță. Ploua. Portiera era larg deschisă. Nu era nici țipenie de om prin împrejurimi. Motorul duduia. M-am urcat la volan, am tras portiera. Brusc s-a înseninat. Mi-a plăcut acest lucru, pot să jur. Am început să fluier și am pornit.

Automobilul era plin de voci. Vocile veneau de pretutindeni. Unele răgușite, altele ascuțite, severe, împăciuitoare, răzvrătite. M-am speriat. Am deschis portiera. A început să plouă. M-am îndepărtat.

Ca un ecou: CALEA CĂTRE utopia NU E ÎNTOTDEAUNA CEA DE LA NEDESĂVÎRȘIRE LA DESĂVÎRȘIRE.

Privirea meduzei

Bunicul neu avea o pereche de bretele galbene. Le purta mai ales duminica atunci cînd se plimba pe Strada Mare. Primea adeseori biletele de amor. Chiar petale de trandafiri presate. El rîdea de se prăpădea și din cînd în cînd îmi făcea cu ochiul.

Eu începusem să visez noaptea doi ochi uriași. Uneori mă urmăreau și ziua. Eram aproape sigur că-i știu.

Aparatul de bărbierit, pămătuful, săpunul, bretelele galbene erau pentru mine, toate instrumente ale virilității. Știu că atunci cînd le atingeam ochii dispăreau ca prin farmec.

Într-una din duminici, ca să scap, am furat bretelele și le-am ținut ascunse toată ziua în sîn. Să fie acesta doar um banal exemplu de cauzalitate? Mi se întîmplă și astăzi să fiu tentat să fur bretele, aparate de bărbierit și așa mai departe. Mă feresc din răsputeri. În luciul oglinzii plutesc ochii. Prin aer. Într-un balon de săpun.

Uneori mi-o amintesc pe Maria. Îmbrăcată în negru. Parcă plutind pe pavajul de granit de pe Strada Mare. Maria, pe care bunicul a iubit-o fără a o putea cuceri vreodată și de care eu însumi mai sînt și astăzi îndrăgostit.

Ovidiu BUFNILĂ

PROZĂ

Fîntîna din Podișul Vercicanilor

Din malul stîng al Siretului înainte și după vărsarea Sucevei, îndată de sub lunci începe un șes întins neted ca fața unei mese, proptind umărul în dealurile Tudorei.

Oamenii din partea locului îl numesc Podișul Vercicanilor, poate că aflîndu-se și în malul cel mai ridicat al rîului, îi zic Podiș; și al Vercicanilor că pe vatra lui mai răzletesc trei pîlcuri de case din așezarea vechiului sat, statornicit aici pe moșia uneia din primele domnii de după Descălecătură.

Înconjurat de dealuri împădurite cu porți de ieșire în miază-noapte și miază-zi pe cursul apelor, cu bălți adînci sub taina stufărișurilor în făgașele părăsite de rîuri, ochiul războinicului l-a găsit adesa cel mai potrivit cîmp de răfuială cu dușmanul prădalnic.

La sînul podișului sînt multe mărturii, pentru că i-au intrat sub glie mulți osteni dintr-o parte și alta, de aceia lanurile au sporul rodului.

De sute de ani Siretul dezgroapă din maluri și plugurile scot la lumina zilei de sub brazdă, vetre străvechi, morminte, armuri, monede, cioburi, precum cineva ar desface pentru cunoașterea vremurilor, locurilor și oamenilor de odinioară paginile unei cronici.

Povestirile, legendele și baladele trecute prin sute de ani generațiilor au împămîntenit în istoria locului figura și numele și fapta gloriosului domn al Moldovei celei Mari slăvitul Ștefan cel Mare.

Locul îi era cunoscut și îndrăgit voievodului, că pe aici își va avea cale pe de-a dreptul la Iași cu popasuri plăcute, la hanul frumoasei Tudora și altul la Hîrlău care și-a lăsat ca urmaș la scaunul Moldovei domn și spre norocul Moldovei cu un om vrednic.

Peste apa Siretului voievodul a pus meșteri de a zidit pod de piatră ale cărui urme le-am prins la începutul vieții mele, a-și putea zice a veacucului meu.

Din piatra picioarelor ruinate roșcănenii au găsit de cuviință să zidească fîntîni și temelii de case. Bune și una și alta întru pomenirea domnului și rost vieții.

Pe acest loc voievodul a ieșit cîndva în anii domniei înaintea hoardelor tătare, care în cîrdășia altor dușmani au tălhărit Moldova.

Biruinței i-a pus semn o fîntînă zidită între pîrîul Glodinoasei astăzi secat și drumul ce leagă Ținutul Botoșanilor de Tîrgul Băii, că prin acest loc se întretăiau drumurile mari ale Moldovei acelea care ajungea din Țara Ieșască la porturile dunărene.

Ratoșuri și hanuri vechi, renumite le ședeau la răspinteni, după cum le-am găsit pe acele două din Tudora, pe al lui Carale din marginea Voronei, cel de la Glodinoasa și ratoșul Vercicanilor.

Dintre toate fîntîna a rămas și se spune că pe lespezile de piatră, din talpă ar păstra o inscripție asupra timpului și cinstirea faptei. În izvor ar avea aruncată de domn efigia domnească. Se mai spune în popor că și la pod într-unul din capete ar fi lăsat îngropat paloșul, să nu mai aibă dușmanul îndrăzneală să calce locurile.

Dintre toate precum am zis fîntîna se află pînă în zilele noastre și supraviețuiște din grija pe care i-a purtat-o din dragul pentru istoria locurilor, vercicăneanul Poienaru cu cei nouă feciori ai lui; curățînd-o și îngrijind-o ca pe fîntîna din poveste.

În iulie 1904 cînd țara a sărbătorit 400 de ani de la moartea voievodului, în comuna Liteni satul aparținîndu-i, s-a pregătit o mare serbare la fîntîna de la Vercicani.

Scriitorul Mihail Sadoveanu care în aceia vreme s-ar fi aflat la Liteni, cu alți scriitori și dascălii comunei, ar fi fost inițiatorii festivității.

Oamenii satelor din comună, și odată cu ei cei ai localităților din vecinătatea locurilor, din Roșcani, Joldești, Vorona și Tudora, bătrîni, tineri, și școlari, îmbrăcați în portul tradițional, pe atunci foarte asemănător cu al plăieșilor, mergeau în pîlcuri pe jos și călări cu steaguri în frunte cîntînd de credeai că au reînviat ostile Domnului Ștefan.

S-a adunat lume multă cum nu s-a mai văzut de la lupte încoace pe acel loc.

S-au ținut cuvîntări, s-au spus poezii, școlarii au cîntat cîntecele cele vechi de gloria străbună. După serbare la Ratoșul Vercicanilor și la hanul Glodinoasei s-au încins hore, gospodarii au cinstit vin din oale de lut, și au ascultat baladele spuse și cîntate de bătrînii lăutari. Copiii s-au jucat de-a ostile pe tapșanul din preajma fîntînii. Și ostile domnului Ștefan au învins pe tătari, pedepsindu-i pe tătari să-i ducă de-a călarea, și să treacă la poarcă în jocul oinei.

Serbarea s-a încheiat în tîrziul serii, cu o dorință nestinsă în suflete, a zilei cînd Țara îi va elibera pe toți românii și își va alătura pămînturile străbunei Dacii ciuntită de dușmani.

Dacă în vremurile de odinioară locurile s-au păstrat în memorie și cinstit, astăzi cînd prețuim din adîncul inimei gloria străbună, lecția de istorie să o ținem cum se cuvine la Fîntîna Domnului Ștefan din Podișul Vercicanilor.

Să bem un pahar cu apă din izvorul curat al istoriei.

Eugenia Răileanu IACOB

DAN BODNAR

Semne

zic: vînt sălbatec, verde, lună plină,
aripi întoarse, domestice ape,
semn de tulpină, plante bolnave
și mă vezi și mă știi pe aproape

zic: greieri, lampă, lacrimi de maci,
fanfare de arzătoare cîmpii,
tunele, primăveri somnoroase
între noi doar o toamnă va fi

mi-e sete cumva, ce draperii ciudate
se lasă peste toată ceața ta
ca și cum cuvintele ar fi întîi uitate
și-apoi gîndite-ncet cu inima.

Noiembrie

Norii au țipat la ultima noastră-ntîmplare
apoi ne-am retras tăcuți către casă
acolo ușa conversa cu fereastra
despre neînsuflețirea lor nemuritoare

mai apoi ne-am amintit un text de gazetă
un rege anume a murit subit
noiembrie, seara, aveai în cuvinte
ceva ce strălucea la nesîrșit

ne turburam tomnatec, în aburi de ceai
se auzeau: mașinării ciudate
soldații întorcîndu-se acasă,
trosnitul focului la sate,

uși închizîndu-se, copii,
pași de șopîrlă, țipăt de nori,
conversații confuze, telegrafe,
nechezături de iepe și viori,

zgomote pline de romuri de seară,
fanfare de parc, claxoane, în tot
strălucea ceva la nesfîrșit
și ochiul tău îl traversa înot

Viciu de toamnă

în tot era o nebănuită boală
în mănuși de iarbă îți culegeam petale
duminicile începeau cu fantastice umbre
cum încep uneori cuvintele tale

în talciocuri doar plante, doar ceaiuri
aerul căzuse grav la pat
luna tușind moțăia către margini
și doar un ochi îl aveai supărat

te-aș fi întrebat către cine, de cînd
se-aud aceste nunți bolnave
ți-aș fi răspuns pe o limbă de sus
că steaua-i pe ducă de m-ai fi întrebat

în rest era o pace lăsată
într-un copac de fulger spintecat
în tot fierbea un nebănuit, nespus
viciu de toamnă dormind îmbrăcat.

Camera

era o ușă de frig camera toată
la ea ar fi-nvățat spaima să bată
și parcă siberii înlănțuite în ea
ar fi răcit pe podele o stea

nesupus mai era somnul din toate
încît vorbeam mereu jumătate
încît pășeam peste umbra mea
dar numai peste jumătate din ea

și nemaiavînd prizonier vreun cuvînt
ne făceam pelerine căptușite cu vînt
și tu te-așteptai că sînt gata să strig
atît era de sălbatec de frig

acolo era un fel de aici
în care aveai cuvintele mici
în care somnul îți creștea din picior
că nu știam de e somn sau de-i dor

și mereu, mereu altcineva
cu aerul nostru se învelea
și somnul rupt de pe retină
făcea din umbra ta lumină

că nu te-ntrebam și nu mă-ntrebai
despre troienele din mai
că nu-mi spuneai, că nu-ți spuneam
de ce se-mping răchitele în geam.

Cîmpia nebună

mă deschideam spre cuvintele pedepsite
și sorbeam din sînul nevestelor de salcîm
pe cîmpia nebună rostogoleam primăvara
în primăvară acum doar rămîn

înainte de a rosti am pus jar la cuvinte
și am pus străjeri să vegheze la mal
tu înotai cu un braț căci în altul
se loveau de el crinii aburos și egal

în jurul nostru mîini arzînde și iarna
ca un plămîn înflorit ne-acopereau
ochii tăi n-aveau iris, nici lacrimi
între ei se schimbau și se ningeau

mă deschideam spre cuvintele pedepsite
în dansul zănatec încălecînd pe cal
n-aveam pinteni, ci crini la carîmb
ce se loveau de noi
de mine și de cal
lent, aburos și egal.

Mihai Horodnic

Mihai Horodnic s-a născut la 15 iulie 1907 în comuna Bilca, județul Suceava. Părinții săi, Alexandru și Ana, au avut trei copii, Mihai fiind întîiul născut. După terminarea celor patru clase primare în sat, urmează cursurile liceului „Eudoxiu Hurmuzachi" din Rădăuți. A murit după promovarea clasei a VII-a, la 4 septenbrie 1926, la vîrsta de 19 ani.

A fost redactorul și sufletul revistei **„Muguri"** (seria I, 1924—1926) a liceului „Eudoxiu Hurmuzachi" din Rădăuți.

Mihai Horodnic a scris poezie, proză, teatru, critică literară. A publicat poezie în revista „Muguri" în timpul vieții sale, iar postum, **Ionel Negură, I. Cojocariu, C. Rotariu** au tipărit poezii de-ale lui Mihai Horodnic în aceeași revistă „Muguri" (în numărul omagial — închinat poetului — din toamna anului 1926 ; în seria a II-a a revistei, an. IV., nr. 1, 2—3, editată la Botoșani în 1927; în seria a III-a, an IV (sic!) nr. 1, 1934). **E. Ar. Zaharia** reproduce cîteva poezii de-ale lui Mihai Horodnic în revista **„Orion"**, an I, nr. 6, Rădăuți, 15 iulie 1933 și o fotografie a poetului în revista **„Argonaut"**, an I, nr. 1, Rădăuți, 1 octombrie 1934.

V. I. Posteucă (cumnatul lui Mihai Horodnic) s-a preocupat de editarea operei lui Mihai Horodnic, operă pe care a scos-o în două volume : **„File de poveste"**, Cernăuți, 1936 (volum de poezie adunat de prin reviste) și **„Haiducii"**, București, 1938 (poem dramatic în trei acte, jucat pe scena liceului rădăuțean de elevi, în timpul vieții poetului).

Despre Mihai Horodnic s-a scris relativ mult în perioada interbelică. Colegii de generație ai lui Mihai Horodnic, care l-au admirat și prețuit pe poet și care între timp ajunseseră și ei scriitori, i-au închinat lui Mihai Horodnic studii, medalioane, recenzii. **Zaharia Macovei (E. Ar. Zaharia)** închină poetului un articol în revista Răboj, 1932. **E. Ar. Zaharia, Victor Măgură, Vasile Posteucă** au organizat la 15 iulie 1933 la Rădăuți o „șezătoare comemorativă" cu care ocazie au fost prezentate expuneri despre viața și opera poetului. **Teodor C. (Iulian Vesper)** semnează un articol despre Mihai Horodnic intitulat : **„Luceafărul poeziei bucovinene"**, în **„Orion"**, an I, nr. 6, Rădăuți, 15 iulie 1933 ; **Nicolae Pavel** și **Aspazia Munte** au scos un **„Breviar de poezie bucovineană contemporană"**, Cernăuți, 1934 ; **V. I. Posteucă, Introducere** (la ediția de poezii : „File de poveste", Cernăuți, 1936 ; studiul apăruse între timp și în revista **„Iconar"** din 1936). **Iulian Vesper** semnează medalionul **„Mihai Horodnic"** în **„Glasul Bucovinei"** din 19 august 1936 ; **Traian Chelariu**, viitorul universitar, vorbește și el despre Mihai Horodnic în **„Freamătul literar"**, Siret, 1936 ; **I. E. Torouțiu**, un alt viitor universitar, semnează prefața la volumul de teatru **„Haiducii"**, apărut în 1938. **G. Drumur** semnează recenzia piesei **Haiducii** în revista **„Iconar"**, nr. III, nr. 4, 1937. Tot în urma apariției la București a volumului de teatru **T. Dracea**, în **„Gazeta bucovinenilor"** din 20 mai 1938 și **G. A. Râncu**, în **„Chemarea"**, 1938 semnează articole elogioase la adresa creației lui Mihai Horodnic.

Mircea Streinul îl include pe Mihai Horodnic în lucrarea sa : **„Poeții tineri bucovineni"**, apărută în 1938 ; **Traian Mihăilescu**, în **„Poeți morți"**, București, 1939 ; **E. Ar. Zaharia**, în **„Portrait de la Bucovine"** (scriere datînd din aceeași perioadă) și tot **E. Ar. Zaharia** îl include pe Mihai Horodnic în a sa **„Antologie rădăuțeană"**, Cernăuți, 1943, Colecția Societății scriitorilor bucovineni, cu patru poezii, un medalion literar și un studiu introductiv (**„Puncte de reper"**).

În anii noștri, **prof. Luca Bejenaru** a ținut o comunicare științifică, **„Poezia lui Mihai Horodnic"**, în cadrul „Societății de Științe Filologice", filiala Rădăuți, în mai 1986; același profesor prezintă un medalion literar **„Mihai Horodnic"** în sesiunea de comunicări științifice a „Societății de Științe Filologice", Suceava, 1986 iar profesorul **Vichentie Nicolaiciuc** a vorbit despre opera lui Mihai Horodinc în comunicarea științifică **„Voci tinere"**, în cadrul cercului de limbă și literatură română, Rădăuți, noiembrie 1986.

Ion PRELIPCEAN

Din file de album

S-au îmbrăcat în floare grădinile pe rînd
Cutremurate toate de vraja unui gînd ;
Și albe ca zăpada lucesc aprinse-n soare
Și rid și se tot miră de-atîta sărbătoare.

De sus coboară îngeri și-n liniștea senină
Răstoarnă peste straturi ulcioare de lumină.
Și tot mai lin șoptesc izvorul de viață
Și cresc garoafe albe și muguri de verdeață.

Pe-un ram cuprins de floare s-a prins o rîndunică
Și graiul ei subțire tăcerea o despică ;
Și nuferi blînzi din ape simțesc că-i primăvară
Și-și dezvelesc la soare curata lor comoară
De gingășie albă și cerului se-nchină
În străluciri aprinse de-o tînără lumină.

Și-i sărbătoare mare în zările albastre,
A înflorit grădina și-n sufletele noastre...
Pribeag pe-un drum de soare eu m-am pornit să merg
Și deznădejdea toată din sufletu-mi s-o șterg,
S-ajung în țara unde mai albi în floare-s merii,
Să sec dintr-o sorbire izvorul primăverii,
Să simt o viață nouă...
Dar m-am oprit din drum...

Zile de copilărie

Cu tata alături, în carul cu boi
Ieșeam dimineața pe poartă la noi
Și drumul năvalnic făcea cotituri
Pînă departe în zări de păduri !
Și țarina plină de holde și soare
Rîdea bucuroasă cu zîmbet de floare.

Cu ochii departe pe lanuri aprinse
Priveam cum se leagănă spicele ninse
În ploaia de soare cu raze fierbinți
Și boii pășeau liniștiți și cuminți.

Și iarăși pe carul cu snopi de secară
Veneam către casă în faptul de seară
și cerul era numai spuză de stele
și drumul gemea sub roțile grele...
Și cumpene negre dormeau la fîntîni
și focuri aprinse luceau pe la stîni.

O, vreme trecută, întoarce-mă iară
în carul de-atuncea pe drumul de țară
și-njugă-mi iar boii de-atuncea la jug
și varsă-mi în suflet noroc și belșug !...

TRANSPARENȚE

Sandaua de gheață

Cum te rugam să mergem la pont și cum nu auzeai, cum nu voiai să auzi, iar vocea umbrea la picioarele rugii și o mînă despărțită de gînd și de trup, înjumătățind suma leghelor dintre noi, scria în aerul absent un gest mereu lustruit de scriptori.

O să ridicăm în locul acela un stîlp de lut să măsurăm toate pornind numai de la el.

Știm că va trece o iarnă de piatră prin noi.

Marea va îngheța atîția stînjeni în jos iar nainte mai mult decît putem vedea sau am vrea să încercăm.

Noi bănuim totdeauna încrîncenarea lumii.

Numai acum putem găsi urme alburii încătușate în burta imensei transparențe.

Și trebuie să le găsim înainte ca turme de hipocampi sălbăticiți să ne zgîrie de tot fereastra cu potcoava și înainte ca talpa de os a săniilor să deseneze țesături prea dense peste obstinația căutării noastre.

Știu și de pasărea marină ce-și potrivește o clipă zborul după ele apoi dispare ca săgeata spre altă iarnă scită.

Am mers în pustiul imaginabil doar în depărtatele vremi și am călcat șovăielnic cîmpia de gheață, pe care nimeni nu-și încercase piciorul, amenințat de chemări surde sechestrate în viscere.

Și mînios și singur am găsit sandaua.

Era a femeii căci șoptit călcată...

Am săpat-o și am adus-o în fața oglinzii.

La noapte îmi încuia umbra în odaie și pe a ta cum am luat-o fără să știi.

O să punem în fața nopții o gamă minoră și o silim să-și adune nervii pînă la trecere.

Așa îți fac pe plac și te cred că poetul nu-i exilat ci tu, cea care scrii triste, *chemări pe care el le ritmează clasic printre faste mai nu uitînd uneori să-ți rătăcească și chipul la serbările auguste.*

Apoi văd cum sandaua nu va rezista chemării și va fugi pe unde am lăsat-o în singurătatea universală.

Eu îmi voi petrece ziua privind cum toate cele știute despre poeți se așază liniștite la locul lor.

■

Ca să mă pot ști întoarce la tine mi-am desenat conturul sandalei pe piept.

M. TINESCU

Ia-mă...

Ia-mă-n brațe, codrule
înalță-mă, dorule,
și mă trece-n taina frunzei,
împărat peste iluzii ;
și mă trece-n șapte flori,
cîntec de privighetori,
pe aripi de va să vie
tocma-n MAREA FANTEZIE,
ca în copilărie,
frumusețile de mituri,
cu undiri de infinituri...

Ia-mă-n brațe de voinic,
să pot veacul să ridic,
și dă-mi forța stelelor,
împăratul Ielelor,
Ielelor, suratelor,
că eu sunt amantul lor,
Ielele, iubitele,
Iele, doar gînditele...

În păduri mari, fermecate,
să mă plimbe prin palate
în luciri de lac culcate...
Numa-n aer îmbrăcate,
în oglinzi mari reflectate,
să dansez cu ele toate,
de să-mi pierd mințile poate...

de să-mi pierd mințile poate...

Lui Eminescu

Ah, cine a spart eternul
nopților
Luminînd
Miezul de diamant
Al gîndirilor
Mele ?

Vai ! Niciodată
Nimeni n-a auzit
Atîtea clopote ale durerilor
Țării și speranțelor noastre!

Sempitern însoțit cu nimburi
Iubirii desăvîrșit
Fără etate.
Cosmice rotații perpetuu
convertite
În mit național. Poetic cifrate

Adio !

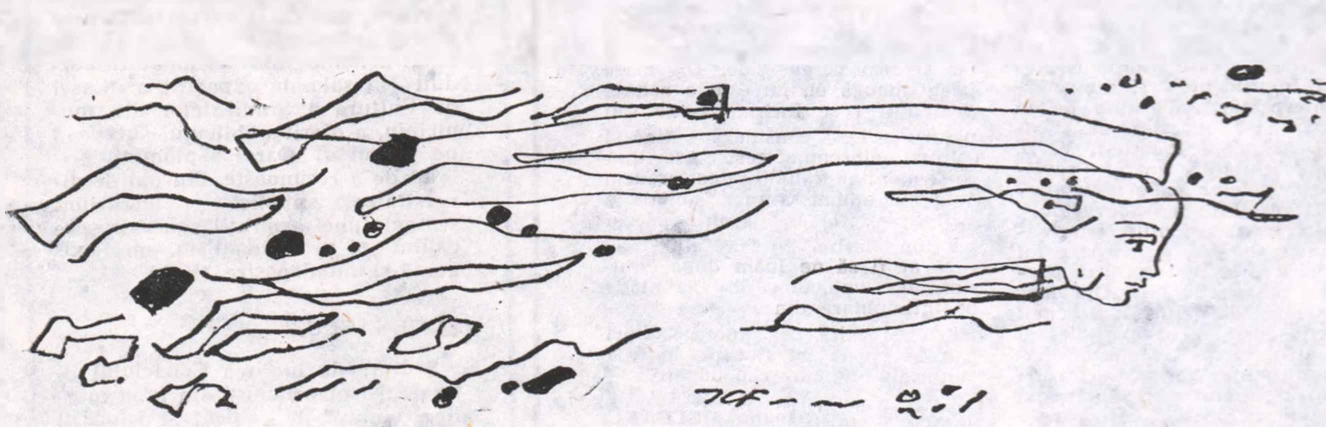
Zaharia MACOVEI

DEBUT

Un nume

Erai îmbătat de toamnă
Cînd pașii tăi legănau
Liniștea eternă
A unei clipe.
Erai răpit de ninsoare
Erai curcubeul zăpezii
Și cînd fruntea ta
A devenit cer
Și ochii tăi lumină
Eu te-am numit iubire.

Iuliana BĂNCESCU

Desen de Ion Carp FLUERICI

Însemnări despre George Coșbuc

(urmare din pag. 1)

nicuță, așa cum merită un Coșbuc, te ispitește :

„Ce poftiți ?"

„Mă rog, dl. Coșbuc e acasă ?"

„Da !"

„Spuneți-i că un român bucovinean vrea să-i vorbească". Și intri. Treci prin salon în odaia de alături, odaia de lucru a lui Coșbuc; etajera cu cărți, dulăpaș cu lavoar, haine în dezorodine, pantofi de noapte, fotografii ale lui C(oșbuc) și ale familiei ,o schiță în creion cu „fecit Al. Coșbuc". Dante cu Beatrice, hărți ale fronturilor tăiate de prin jurnale cu cele mai curente însemnări ale mișcărilor de pe fronturi. Vine cineva. Servitoarea după capot și pantofi. Pe urmă iată-l răsărit : simplissim, naturalissim, tras la față, zîmbind parecă cu cineva care vrea să-și aducă aminte cum e un zîmbet (...) încît dintr-odată te cuprinde o caldă afecțiune (...).

„Domnule Coșbuc, iertați că nevenind DVoastră niciodată la Bucovina, o parte din Bucovina îndrăznește să vie ea la DVoastră".

„Da cum de vii să mă insulți, domnule, pe mine, care de vreo 3—4 ori am fost în Bucovina ? (...). Și dta să-mi faci așa reproșuri ! Cine adecă ești dta ? Șezi colea !".

Mă prezint.

„Ești cumva al părintelui Morariu ?".

„Da !".

„Ei, bine c-ai venit. Ce Dumnezeu sînteți așa sălbateci ! A mai fost un român austriac pe aice. Voiam să-l caut, dar a plecat. Sau poate vi-i teamă. Nu vă fie, că doar n-avem a face politică ori spionaj. Spionajul îl fac eu singur. Mă dau ca prostul în vorbă cu oricine — cutare soldățoi german și tot știu ceva. Ia să văd, dta știi ce trupe germane stau la București ? Nu știi ? Dar gradele germane le cunoști ?"

„Nu !"

„Și fronturile le cunoști ? Iată-le!"

Un torent de întrebări singur răspunse, o memorie extraordinar de intensă și o vioiciune atît de tînără ; merită palme cine a scornit că Coșbuc se stinge de ultrajărtfire lui Bachus.

Vin întrebări despre Bucovina (...). Și izbucnește nădejdea lui de sigură izbîndă a dreptății, pentru că „prea e mare viforul, ca să se aleagă ceva mic din el!".

„Vino cînd vrei. Uite, să-ți dau niște cărți. Franțuzește citești ? Eu și așa nu mai am ce face cu ele și toți mă pradă. Vină, mai mergem la un pahar de vin. D-Ta poți aduce oleacă de țigarete, că noi greu le căpătăm. Ori aice, la umbră, să tot stai și să tragi și să povestești".

Mi-e parcă și uniforma încă mai puțin urîtă acum, pentru că îmi deschide uși de altcum de nedeschis și mă îndreptățește să calc necălcate praguri (...).

★

21.12.1917

Seară în librăria „Sfetea" : Coșbuc !

„Ei, da ce-i cu dta, am crezut c-ai plecat ! Ce faci acum ?".

„Ia, nu prea multe".

„Ei, atunci hai la un vin!"

„Hai !" — Și la vin să-l vezi : vervă inepuizabilă, voie bună fără de sfîrșit, elasticitate acrobatică care, fără asociație de idei, prin toate colțurile se zbînțuie. Limba românească ? Din ea însăși o să se dezvolte.

„Domnule, eu pare că văd aievea cît de frumos o să se dezvolte, că doară noi, poeții, la ce sîntem ? ! Eu cum mi-am făcut cuvinte ? ! De pildă cuvîntul *întrulpi*. Știi, în „Nunta Zamfirei" :

„De-ai fi văzut cum au jucat
Copilele de împărat
Frumoase toate și întrulpi
Cu ochi șireți ca cei de vulpi
Cu rochii scurte pînă-n pulpi
Cu păr buclat".

Cuvînt fabricat de bietul Coșbuc. „...Trebuie s-o mărturisesc, în urmă, că m-au întrebat pîrdalnicii de filologi ! Dar pînă să-și deie seama ce înseamnă, vreo șase imitatori de-ai mei l-au primit și l-am cetit cu ochii mei !"

„Și ce înseamnă, mă rog, cuvîntul „întrulpi" ?"

„Cum, păi nu înțelegi din frază? Întrulpi, *durdulii, trupeșe cu mijlocul încins frumos, ca niște vulpi șriete..., pentru că asta s-o știi de la Coșbuc : femeia e pe atîta de frumoasă, pe cît de frumos se știe încinge ! (...). În traduceri din Dante am introdus de pildă cuvîntul* aexoare, *analog cu* dulcoare, lucoare. *Așa, asta-i treaba poeților, vorba e numai s-o știi țintui într-o rimă, într-o rimă, nu la mijlocul versului și las' de nu prinde ! Și chiar dacă unul, două nu prind, dar ceva tot rămîne. Și apoi cuvinte din tot cuprinsul limbei românești, că doar n-avem a ne ține de trunchiul purității al lui Odobescu". (...).*

„Un om obișnuit este un om normal"

Interviu cu Tatiana TOLSTOIA

Printre multe nume noi pe care le descoperim în reviste și pe coperta cărților sînt unele care rețin în mod deosebit atenția. Prima nuvelă a Tatianei Tolstoia a fost publicată în 1983, apoi ea a mai scris încă treisprezece, care, toate, au suscitat un viu interes din partea celor care apreciază stilul elaborat și imaginația fără margini. Prima culegere din nuvelele sale urmează să apară anul viitor.

Înțelegînd că ar fi absurd să-i ceri autorului ce căuta să spună în cutare sau cutare operă, i-am pus o întrebare care atingea implicit creația: de ce în literatura rusă în care poetele sînt atît de numeroase, există atît de puține romanciere?

— Nu știu de ce, dar este adevărat. În schimb, proza zisă feminină se găsește pe toate drumurile. Semnele sale particulare sînt diverse: confuzia între viață și modul de viață, dulcegăria, manierismul și mai ales mentalitatea de consumator. Autorul de acest tip se trădează cel mai adesea prin amănunte; precizînd marca, bineînțeles străină, a unui frigider, scriind în loc de „mașină" Lada verde sau Mercedes roșu și îmbrăcîndu-l pe erou cu un pardesiu de piele, finlandez, în loc de pardesiu negru pur și simplu. Înainte ca eroul să aibă vremea să-și tragă blugii, autorul se grăbește să precizeze eticheta acestora, acordîndu-le mult preț în forul său interior. Proza feminină este în principal afacerea bărbaților. Pe de altă parte, există femei care se trudesc în manieră masculină, dar greșesc, chipul feminin necîștigînd nimic prin arborarea unei mustăți.

— Nu sînteți în mod deosebit adepta emancipării femeilor?

— Imposibil să dăm înapoi, dar regret consecințele acestui fel de emancipare. Femeile și-au luat în spate totul lăsîndu-i pe bărbați fără povară, în timp ce ele trebuie să suporte o dublă sarcină. Bărbații rămîn deci fără ocupație. Biologic vorbind, ei nu sînt ființe foarte răbdătoare, mulți dintre ei refuzînd să existe pornind de la momentul din care viața lor este stabilită dinainte. Bărbatul trebuie să aibă o perspectivă socială a afacerilor; femeia, va ști să-și găsească întotdeauna locul în plan psihologic. Vedem astăzi femeia îmbrîncind bărbatul, acolo unde n-ar trebui s-o facă. Văd mulți bărbați slabi, feminizați și femei agresive.

— Nu vă temeți, vorbind astfel, că vă găsiți în compania scriitorului Vasili Belov care s-a arătat în romanul „Totul urmează" un dușman înverșunat al emancipării?

— Aș vrea să cred că Belov avea cele mai bune intenții însă rezultatul este o operă mizantropică. E vorba de un protest împotriva femeii ca atare și nu împotriva incidențelor emancipării. Faptul însuși că femeia există îi provoacă ura, nevoia de a o denigra, de a-i interzice să respire, și să se miște. Acest mod de a reprezenta femeia ca receptacul al răului denotă o ipocrizie nedemnă de un scriitor ca Belov.

— Pentru a termina cu Belov, dar nu și cu ipocrizia, nu credeți că acest viciu nu este cumva similar spiritului mic burghez prin care păcătuiesc în mod deosebit personajele dumneavoastră?

— Există o optică superficială asupra mentalității mic burgheze care constă în a căuta confortul, articolele cele mai căutate etc. Ori mentalitatea mic burgheză nu este dorința de a trăi mai bine, nici măcar invidierea bunurilor celuilalt, ci respectul bogaților pentru bogăția lor și disprețul săracilor pentru sărăcia lor, pe scurt este mentalitatea care înlocuiește valorile umane prin valori comerciale. În domeniul valorilor intelectuale micul burghez se îngrijește mai ales de prestigiu.

— Ce vă incită să optați pentru eroi neînsemnați, mici, ținîndu-se la marginea evenimentelor?

— Eu nu vorbesc de un om mărunt, ci de un om normal. A-ți fi teamă, a visa, a te îndoi, a nu înțelege, a suferi, a te înșela, a iubi, a invidia, a te angaja într-o muncă pe care nu știi s-o faci, a minți, a spera sînt tot atîtea lucruri normale. Dimpotrivă, oamenii frumoși, inteligenți, eroici sau invers, scelerații sînt mai degrabă excepția. Eu mă întreb dacă literatura are într-adevăr nevoie de **erou pozitiv**. Poate că da. Totuși nu eu am fost aceea care a remarcat că în întreaga literatură rusă nu există decît un singur erou incontestabil pozitiv: prințul Mîșkin al lui Dostoievski și chiar și acesta era idiot. Pe plan uman eu detest eroii model, de programă școlară. Cartea omenească e cea care mă interesează în om.

Slăbiciunile omenești sînt aceleași și la eroi și la persoanele despre care am fi înclinați să spunem că nu valorează nimic.

— Eroul nuvelei dumneavoastră, „Frunză crudă", e eliberat printr-o operație misterioasă de frămîntările care îi fuseseră impuse, se transformă într-un fel de superman gata să distrugă totul pentru a-și atinge scopul. Asta înseamnă că fără suferință omul este incomplet?

— Noi am fost prea mult timp prizonierii conceptelor alterate, ai optimismului facil, ai unei viziuni superficiale asupra fericirii. S-au consacrat maxime de genul „Omul este creat pentru fericire, ca pasărea pentru zbor". Dar de ce pentru fericire? Viața nu este o perpetuă euforiei iar omul nu-i o ființă destinată exultării permanente. Excesul de suferință este teribil, dar el este absolut necesar, într-o anume măsură, pentru a învăța compasiunea.

Capacitatea de a suferi este tot atît de indispensabilă ca aceea de-a încerca durerea fără de care omul ar pieri.

— Ați avut probleme privind publicarea?

— Multe dintre nuvelele mele au fost refuzate sub pretextul că printre noi nu sînt nenorociți, nebuni și nici bătrîni. Ca și cum bătrînețea n-ar exista și ca și cum n-am avea nevoie să ne pregătim pentru ea!

— Cum vedeți misiunea dumneavoastră de scriitor?

— Ea constă în a restitui impulsul umanist pe care mi l-au dat lecturile. Singurele lucruri valabile sînt cele care incită la iubire, la aspirația spre bine. Chiar și unele opere funeste și sumbre pot să favorizeze binele, ajutîndu-ne să ieșim din tenebre.

— Ce calitate a omului apreciați cel mai mult?

— Omenia, simțul umorului, independența gîndirii.

— Ce detestați mai mult?

— Fanatismul.

— Ce defect sînteți gata să iertați?

— Se poate ierta totul, în afară de mizantropie.

(Interviu luat de Olga MARTINENKO)
(După „Les Nouvelles de Moscou", nr. 8, 1987)
În românește de Viorel DÂRJA și Mircea TINESCU

OPINII

„Cui îi este teamă de Ion Barbu"

Prezența poeților în teritoriile criticii literare nu mai constituie o noutate. Nu în puține cazuri asemenea intervenții s-au dovedit salutare, poate și datorită particularității specifice de percepere (din interior) a faptului artistic. Nu lipsesc exemple de poeți remarcabili care au avut meritul de a emite și strălucite judecăți de valoare despre o operă sau alta. Cîteva nume, cum sînt azi cele ale lui Șt. A. Doinaș, Marin Sorescu, Dinu Flmând sau Traian T. Coșovei, ilustrează afirmația de mai sus. Și iată, de curind, o altă semnătură vine să rețină atenția. Îl avem în vedere pe Viorel Dinescu, autor al unei interesante suite de articole despre poezie și matematică găzduită de revista „Săptămîna". Cum era și de presupus, tînărului poet nu i-a scăpat prilejul de a aduce în discuție „cazul" Ion Barbu. Și pentru că opiniile sale „răstoarnă" într-un anume fel cam tot ceea ce s-a zis și scris despre ilustrul „ermetic", ele merită a fi luate în considerare. Cu o franchețe ce-i stă bine, V.D. smulge ghirlandele strălucitoare care drapează opera barbiană, îndrăznind o privire sinceră și fără „menajamente" asupra acesteia.

Nu trebuie să ne așteptăm la o nouă „diagnosticare" a poeziei analizate, rostul acestei intervenții fiind acela de semnalare. Dar poate prea sever cu cei care s-au ocupat de autorul „Jocului secund", V.D. își exprimă dezamăgirea față de rezultatele investigațiilor acestora, punînd nereușitele respectivelor pe seama... timidității: „Aura sa universitară (a lui Ion Barbu, n.n.) a intimidat pe cei mai mulți dintre comentatori". De unde, crede V.D., excesul de elogii și mai cu seamă tentația de a stabili cu orice preț interferențe între poezia lui Barbu și matematica barbiliană. Spre clarificare, V.D. ne aduce la cunoștință că în întreaga operă poetică a lui Ion Barbu nu există decît „trei fragmente cu înțeles matematic și numai 14 termeni de specialitate" și aceia de uz curent (cercul, sfera, pătratul, triunghiul, unghiul etc.). Și totuși, exegezele vizate se cramponează de găsirea unor asemenea echivalențe. Ba, unul dintre cercetătorii care s-au ocupat de descifrarea așa-ziselor „ecuații" lirice a descoperit că fiecare dintre poeziile lui I. B. ar fi concepută după „tipicul demonstrării unei teoreme". Ceea ce, trebuie să recunoaștem, e cu totul exagerat. Asemenea premize nu pot duce decît la speculații sterile, menite să deruteze cititorul. Așa s-a întîmplat, de pildă, cu poezia „Grup", despre care s-au emis „cele mai imprudente și mai ilicite interpretări". Pornind de la motivația că I. B. „și-a lăsat logaritmii la porțile poeziei", V. D. face o succintă trecere în revista a principalelor sale texte propunînd „restabilirea adevărului". „Ritmuri pentru nunțile necesare", spre exemplu, i se pare lui V. D. a fi „cea mai confuză poezie a lui Ion Barbu" iar „Oul dogmatic" nici mai mult nici mai țin decît „un fel de parodie cu nuanță ironică". În schimb, balada despre Riga Crypto (care dă și titlul serialului din Săptămîna) îi prilejuiește o spumoasă punere la punct, pe cît de îndrăzneață, pe atît de caustică. Repudiind orice apropiere sau trimitere la „Luceafărul" eminescian, așa cum s-au hazardat cîțiva s-o facă, V.D. definește astfel poemul: „La o lectură mai rece, balada „Riga Crypto și lapona Enigel" ni se arată a fi o improvizație, tributară multor jocuri de cuvinte, avînd ca temă o nuntă imposibilă dintre o ciupercă și o ființă omenească". N-are rost să continuăm.

Împărtășind ori nu asemenea opinii, trebuie să fim însă de acord cu V.D. atunci cînd susține că opera unui scriitor trebuie discutată fără complexe și fără a pierde din vedere „atît reușitele cît și insuccesele sale. Un mare poet, adaugă el, nu este o zeitate pentru a i se închina ode sau pentru a i se considera sfînt și cel mai neînsemnat gest". Aserțiune ce-și menține valabilitatea, credem noi, nu numai atunci cînd la mijloc se află în discuție poezia lui Ion Barbu. Nu de alta, dar dacă ar fi să ne luăm după entuziasmul vehiculat de cronicile de întîmpinare din revistele noastre, ar rezulta că anumiți autori dau la iveală cu fiecare apariție editorială numai capodopere.

Ioanid DELEANU

REPORTER

„Scriitorul"

Povestește colega mea, Maricica Tătar:

Într-o zi am primit la U.J.C.A.P. o scrisoare adresată de o bătrînă cooperatoare din comuna... ziarului județean. Scrisul nu putea fi al femeii, pe care o cunoșteam; era un scris cu pretenții intelectuale, cu oarece formulări avocățești de modă veche, iar în conținut, ce să vă spun? Toți șefii din comună, primar, președinte de C.A.P., șef de post erau acuzați de cele mai groaznice hoții și matrapazlîcuri. Mai la sfîrșit, petenta cerea să i se dea pensie, spunînd că a făcut actele și n-a primit nimic. Am plecat în comună, am chemat pe președinte și ne-am dus împreună la ca:

— Bună ziua, mătușă.

— Buna ziua.

— Ai trimis matale o scrisoare la ziar?

— Am trimis, draga mamei, că mi-am cerut dreptul meu...

— Și ce ai cerut mata în scrisoare?

— Pensie, draga mamei, că am făcut cerere și nu mi-o dat...

— Dar aici văd că i-ai reclamat pe toți, că sînt hoți și fac abuzuri și cîte altele.

— Eu n-am reclamat pe nimeni, doamne ferește! Eu vreau dreptul meu, atîta, ce am eu cu ei?

— Dar nu dumneata ai scris-o?

— Nu, draga mamei, că eu nu știu carte. Mi-o scris-o cineva...

— Și nu ți-a citit-o după aceea?

— Nu mi-o citit-o, mi-o zis atîta, lasă, dacă n-ai să fii mulțumită cum ți-am făcut-o eu, să vezi.

— Dar ai semnat matale?

— Nu, puica mamei, n-am însamnat eu. El m-o însamnat și i-am dat și douăzeci de lei.

— Mătușă, să știi că omul acela a scris niște acuzații foarte grave, și noi trebuie să-l știm ca să-l întrebăm. Dacă nu ni-l spui ai dumneata necazuri, că e numele dumitale aici.

— Da vi-l spui, pacatele mele, cum să nu vi-l spui. Îi unu a lu Gheorghe a lu Istrate de sub mal. Duceți-vă și-l întrebați. Și să iertați, că eu dacă nu știu carte l-am pus pe el să scrie, că el îi scriitor în comuna asta și face reclamații pentru toată lumea. Da n-am știut că are să pună asemenea blăstămății acolo, care eu nu i-am spus nici una, eu am cerut numa dreptul meu. Și i-am dat și bani ca să vă bajucurească, doamne, iartă-mă...

Pe bancă în parc

E o zi plină de soare, stau pe o bancă în Suceava și privesc orașul. Lîngă mine apar două personaje: un bărbat și o femeie, ambii cam în vîrstă.

— Bună ziua, zice el. Putem să stăm și noi oleacă?

Pînă să-mi bîlbîi eu răspunsurile, vorbește femeia:

— D-apoi cum să nu putem? Dor' banca-i pentru toți.

Se așează, eu îmi văd de contemplația mea, dar înregistrez fără să vreau discuția lor:

— Și ce mai faci? întreabă el. Nu ne-am văzut de vreo șapte ani.

— Ce să fac, mă chinui cu viața asta. Mi-o murit barbatu acu' doi ani...

— Eu m-am despărțit de femeie, că era o stricată ș-o puturoasă.

Omul umblă în geantă, scoate o sticlă de vin începută și-i smulge dopul cu dinții.

— Bei o gură?

— Vai de mine, nu, cu cu acrituri de astea nu prea bat.

El mai caută prin fundul genții și scoate un pahar.

— Ei, ai și pahar...

— Am. Ia, să fii sănătoasă.

Ea zice să trăiești mulți ani, ia o gură și se strîmbă.

— Păi dacă-l guști așa. Ia-l de dușcă.

Femeia se uită spre pahar, răsuflă adînc și-l dă peste cap. Se strîmbă iar și-l înapoiază.

— Să fii sănătos.

Își toarnă și el, îl bea de dușcă, plescăie de plăcere.

După un moment de pauză:

— Și ce faci, nu te măriți?

— Da nu mă mărit nimica, am alte treburi. Am fata de ținut la facultate.

— Ia și mai bea o gură.

— Vai de mine, nu, că mă-mbăt.

El îi împinge paharul în piept, ea îl primește și gustă cîte puțin. El trage o dușcă din sticlă.

Femeia termină din pahar și zice:

— Cît e ceasul?

— Șase jumate.

— Trebuie să mă grăbesc la tren.

— Las'că te duci cu o ocazie. Mai ia un gît de vin.

— Vai de mine, mă-mbăt.

Gheorghe MOROȘANU

CONSEMNĂRI

■ RETROSPECTIVA NICOLAE GRIGORESCU LA SUCEAVA

Eveniment plastic de excepție, retrospectiva Nicolae Grigorescu a fost găzduită în luna martie a.c. la Suceava, în sălile Muzeului județean. După un itinerar moldav (Piatra Neamț, Bacău, Iași, Botoșani), cele 96 de tablouri, provenite din colecțiile Muzeului de Artă al R.S.R. și ale muzeelor județene din Cluj-Napoca, Timișoara și Tg. Mureș, au prilejuit vizitatorului satisfacția întîlnirii cu opera unuia dintre cei mai de seamă pictori români, în această selecție regăsindu-se multe creații de vîrf ale marelui artist. (I.C.F.)

■ TANCRED BĂNĂȚEANU

Născut la 10 iulie 1922 în orașul Siret, după studii la Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din București și-a început prestigioasa carieră de etnograf, critic și istoric de artă cu o teză de doctorat în etnografie, susținută cu succes în 1946.

S-a dedicat studiului artei populare în cadrul Filialei din Cluj a Academiei, din 1953 fiind numit director al Muzeului de Artă Populară din București, iar după 1978 în urma fuzionării acestuia cu Muzeul Satului, conducînd pînă în 1982, la pensionare, noua instituție.

Fiu al plaiurilor sucevene, cunoscător profund al inestimabilului tezaur etnografic bucovinean, Tancred Bănățeanu s-a aplecat cu dragoste și inegalabilă pasiune asupra cercetării acestuia, încununîndu-și studiile sistematice cu monumentala lucrare „Arta populară bucovineană", apărută în 1975. A abordat cu aceeași pasiune și studierea altor zone etnografice ale țării. Cu un an în urmă a publicat o sinteză a studiilor sale dedicate esteticii artei populare sub titlul „Prolegomene la o teorie a esteticii artei populare".

A plecat dintre noi, lăsînd o operă de referință pentru etnografia și estetica artei populare românești. (Ion Pînzar)

■ STUDIOUL DE POEZIE

La Studioul de poezie Albatros al Casei de Cultură a Sindicatelor din Suceava, programul din luna martie a cuprins o întîlnire cu criticul literar Mihail Iordache și poetul Marcel Mureșeanu. Celor de față li s-a propus, totodată, o lectură semnificativă din creația tinerilor poeți suceveni Ion Manole și Camelia Corlățeanu. (D.M.)

■ SALONUL ARTIȘTILOR PLASTICI AMATORI

Reunind o cuprinzătoare selecție (pictură, grafică și sculptură) care poartă semnăturile a 32 autori, Salonul artiștilor plastici amatori, găzduit în sala de expoziții a Casei de Cultură a Sindicatelor din municipiu, a oferit publicului sucevean pe parcursul a trei săptămîni, prilejul de a recunoaște, dincolo de diversitatea stilistică a lucrărilor, semnele unei aspirații generale spre calitate și profesionalism, spre exigență și autodepășire. (V.R.)

■ CENACLU

Ședința de lucru a Cenaclului literar „Nicolae Labiș" din luna martie, condusă de criticul și istoricul literar Mihail Iordache, a stat sub semnul exigenței. Au citit Dan Bodnar (poezie) și Costică Olaru (proză). Discuțiile au evidențiat în primul rînd, că cei doi tineri autori stăpînesc în mare măsură mijloacele de expresie, versurile lui D.B., spre exemplu, evidențiind progresele înregistrate de autor în definirea timbrului propriu și a acurateței formei. Aceluiași autor i s-a reproșat însă o excesivă „metaforizare" care-i încorsetează elanul liric. În privința prozei citită de C.O., părerile emise au punctat neglijențele stilistice ca și deficiențele de „strategie narativă", care, asociate în chip nefericit, i-au diminuat șansele de reușită. (I.B.)

REALIZATORI: Ion BELDEANU, George DAMIAN, Viorel DÂRJA, Ion CARP FLUERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREȘEANU, Ion PARANICI, Victor Traian RUSU, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA

Secretariat: Eugen DIMITRIU
Tehnoredactare: Valentin MILICI

COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA
Str. Mihai Viteazul nr. 48